

НАУЧНО ДРУШТВО ЗА НЕГОВАЊЕ
И ПРОУЧАВАЊЕ СРПСКОГ ЈЕЗИКА
БЕОГРАД

СТУДИЈЕ СРПСКЕ И СЛОВЕНСКЕ
Серија I, год. X

КАТЕДРЕ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК

ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ
БЕОГРАД

ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ
НИКШИЋ

ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ
БАЊА ЛУКА

ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ
СРПСКО САРАЈЕВО

СРПСКИ ЈЕЗИК

X/1-2

Београд, 2005.

811.163.41'367.633

811.163.41'367.635

СТАНА РИСТИЋ (Београд)

ПАРТИКУЛА *СВЕ* У СРПСКОМ ЈЕЗИКУ
(опште карактеристике и функција интензификације)*

У првом делу рада на основу општих карактеристика партикуле *све* показано је да она спада у прагматичке универзалне квантификаторе посебног типа, да има статус фокалске јединице у комуникативном сегментирању исказа, и да се, осим у функцији интензификатора, ова партикула јавља и као експонент редуковане дубинске предикације са категоријалним значењем очекиваности. У другом делу рада представљене је само функција интензификације партикуле *све*, која се реализује у оквиру квантификативног значења обухватности, дистрибутивности, кумулативности и континуитета, значења која су карактеристична за универзалне квантификаторе.

Кључне речи: партикула *све*, српски језик, универзални квантификатори, прагматичка квантификација, логичка квантификација, функција интензификације.

1.0. Настављајући започето истраживање партикула са лексиколошког становишта и са становишта теорије интегралног описа, у раду ће бити представљене семантичко-комуникативне и граматичке карактеристике партикуле *све*, као и неке њене карактеристике реализоване у примарном значењу квантификације универзалног типа. Тако ће ван теме овог рада изостати значења и функције партикуле *све* која се јавља као експонент редуковане дубинске предикације са категоријалним значењем очекиваности.

1.1. Ова индеклинабилна реч у Речнику МС одређена је као прилог, а као партикула, са детаљним описом њених значења и функција углавном на

* Овај рад изложен је као реферат на Шеснаестом конгресу Савеза славистичких друштава Србије и Црне Горе, који је одржан у Врњачкој Бањи 6-8. октобра 2005. год.

примерима из поменутог речника, представљена је једино у граматички Мразовић – Вукадиновић (1990: 415-416, 420).

1.2. У општој класификацији партикула, у претходном изучавању, партикулу *све* сврстали смо у групу са значењем логичког односа уопштавања, обухватности, продужавања (трајања), појачане мере и сл. (Ристић 1999: 113-114), што показују пр. типа:

- (1) Никад не идем у село, ја сам *све* овде (РМС); (2) Ибро поче читати књиге, *све* једну по једну (РМС); (3) Озонски омотач *све* тањи (Корпус, Интернет); (4) Гледаше за њим дуго, дуго, *све* док за ћошак не замаче (РМС); (5) Шта га *све* нијесу питали! (РМС); (6) Кожа ... голих руку *све* се жежила од јаке студени (РМС).

По илокуцијској снази *све* је сврстано у партикуле са значењем модификовања информације заједно са *тако*, *наиме*, *управо*, *замало*, *једино*, *поготову*, *чак*, *још*, *ионако*, *углавном*, *претежно*, *сасвим* и др. Ове партикуле модификују информацију у смислу: истоветности, узајамности, блискости неких сегмената информације, резимирања, допусности, изузимања, издвајања уопштавања (Ристић 1999: 119-122), што за партикулу *све* илуструју примери типа:

- (7) Ја *све* мислим да ти мене више не волиш (РМС); (8) Његова је породица велика: *све* сами нотароши и вармеђаши (РМС); (9) Несрећан је, а *све* због своје лаковерности (РМС); (10) Он не би змогао ријечи, *све* кад би и хтио (РМС).

Партикула *све* сврстана је у конверзационе партикуле у ужем смислу заједно са *ама*, *ма*, *па*, *ето* и др., које добијају значење према одређеном говорном чину чију илокуцију истичу, наглашавају (Мразовић – Вукадиновић 1990: 422-423).

1.3. Као градуативна партикула, *све* се употребљава уз неки реченични члан, по чему се разликују од прилога који примарно врше функцију неког реченичног члана (додатка или допуне), као и од модалних партикула 1 и 2 које представљају надређене реченице. Она ближе одређује реч уз коју стоји, модификује је, спецификује или градира, па у реченици може мењати место само заједно са елементом који одређује, допуњава (Мразовић – Вукадиновић 1990: 415).

1.4. Карактеристична је и њена употреба уз компаратив придева и прилога: Она је *све* лепша, Он учи *све* боље, која се разликује од сличне модификаторске функције прилога уз облике позитива: Она је *много* лепа; Он учи *много* добро (в. Мразовић – Вукадиновић 1990: 403, 404, 416). Разлика у модификаторској улози партикуле *све* и квантификативних прилога заснива се и на чињеници да партикула *све* примарно спада у универзалне, логичке

квантификаторе, а квантификаторски прилози у прагматичке квантификаторе. (О општим карактеристикама логичке и прагматичке квантификације в. т. 2.1. и нап. 1).

1.5. Партикула *све* често се јавља у блокираним позицијама уз предлоге, прилоге и везнике, заменице и бројеве, са којима чине сложене изразе одговарајућег типа: Плакала је *све до* куће; Ушао је *са све* капом на глави; Није улазила *све док* он није изашао; *Ко све* није долазио; Не бих рекао *све и да* сам знао; Улазили су *све двоје по двоје*; У корпи су биле *све саме* јабуке.

1.6. Уопште, до сада је утврђено да партикула *све* истиче и модификује значење речи на коју се односи (Мразовић – Вукадиновић 1990: 420), при чему се модификација значења проширује на цео пропозицијски садржај исказа, што је посебно евидентно у њеној употреби уз глаголе: Ја *све* мислим да он неће доћи; *Све* страхујем да му се нешто не догоди; Ова торта се *све* топи у устима; Данас се *све* (нешто) вртим по кући, никако да почнем са радом (в. исто: 420, 437, одакле је узет последњи пр.).

2.0. У даљем истраживању партикуле *све* на основу њене позиције у реализованим исказима и на основу њених значења представљених у Речнику МС, настојаћемо да утврдимо прагматичко-комуникативне оквире њеног значења и функције.

2.1. Партикула *све* по пореклу, по свом основном значењу спада у логичке операторе¹ типа опште заменице *сав*, јер указује на истоветност референта са свеопштим мноштвом (Улазили су *све двоје по двоје*, У ковчегу су били *све сами дукати*). При квантификацији овог типа одређује се количински однос референтне именичке групе према општој, свеукупној множини (исп. Булигина – Шмељов 1997: 194). Речи типа *сав* означавају количину чија се свеобухватност јавља одређеном за адресата. Ова познатост квантификативности адресату говора (в. и Ивић 1973: 329-331)² битна је карактеристика логичке квантификације, јер одређује комуникативни ранг јединица уз које се употребљавају логички квантификатори у одређеном исказу. Тако се речи овог типа,

¹ У логичкој анализи природног језика много пажње поклањало се механизмима квантификације и значењу кванторних израза. Логички квантори, осим указивања истоветности референта са свеопштим мноштвом (*сви*), могу представљати референт као подгрупу свеопштег мноштва (*неки*), или се као референти полазне множине могу узети објекти који су предмет разговора или се налазе у „видном пољу“ учесника комуникације (*неки од мојих пријатеља ...*). Овај тип квантификације се означава термином **логичка квантификација**. Други тип квантификације (*много*), у којој се количински однос референта одређује према било којој полазној множини, а не свеобухватној, означава се термином **прагматичка квантификација** (исп. Булигина – Шмељов 1997: 198-199, који су указали на неке разлике између логичке и прагматичке квантификације на примерима речи типа *сав* и *цели*).

² М. Ивић је показала значај компоненте познатости за реализацију значења универзалних квантификатора (1973: 329-331).

саме или у саставу неког реченичног конституента, јављају у позицији тематског дела исказа (Булигина – Шмељов 1997: 194-195). Међутим, партикула *све*, како показују наведени а и други примери, због своје специфичне функције, по којој се и издваја у партикуле, у комуникативном сегментирању исказа понаша се као фокална јединица, јер на речи уз које се употребљава преноси логички акценат и организује реченични фокус.

2.2. Партикула *све* изгубила је је још нека својства логичких оператора, задржавајући значење универзалне квантификације у смислу 'обухватности' око кога се организује језгро њеног пропозиционог значења са различитим семантичким и комуникативно-прагматичким компонентама значења, од којих је на комуникативно-семантичком и граматичком плану посебно значајна компонента категоријалног значења очекиваности³. Управо, на квантитативном значењу обухватности и на прагматичком значењу очекиваности заснована је полисемна структура партикуле *све* и њене граматичке карактеристике.

2.3. За разлику од логичких оператора код којих квантификација множине чини део њиховог пропозиционог значења, код партикуле *све* она је потиснута у пресупозицијски део њеног значења, док се у пропозицији, поред универзалне компоненте обухватности, реализују квантитативне и друге компоненте прагматичког типа, на основу чега се ова партикула може сврстати у прагматичке квантификаторе посебног типа. У пресупозицији се осим множине ентитета реализују и још нека значења која условљавају сферу деловања партикуле *све*, међу којима су на семантичком и граматичком плану најзначајније компоненте супротности и негације засниване на значењу очекиваности (в. Ристић 1999б: 160-161; 163-164).

2.4. Оваква квантификација језичког, а не само логичког типа, одређује комуникативни статус партикуле *све* у фокусу исказа, без обзира на њену функцију и позицију у реченици, на основу чега се она сврстава у фокалне партикуле типа: *чак, само, управо, баш*. За фокалне партикуле као веома важни истичу се појмови фокуса, сфере деловања, егзистенцијалне импликатуре и скаларне импликатуре (Богуславски 1996: 305-306), а овом приликом узећемо их у обзир само у мери која омогућује адекватно представљање семантичко-комуникативних и граматичких карактеристика партикуле *све*.

3. Партикула *све* спада и у универзалне дистрибутивне афирмативне квантификаторе, као и заменичке речи: *сви, све, сваки, свуда, увек; свако,*

³ О категоријалном значењу очекиваности код партикула и још неких врста речи в. Ристић 1999б: 159-166.

⁴ О типовима квантификатора у српском језику в. Пипер 1982: 93-103, а о основним карактеристикама универзалних квантификатора в. исто: 94-95, као и Ковачевић 2004: 57-61, 259-263.

било ко (исп. Пипер 1982: 95).⁴ На припадности овој групи квантификатора засновано је њено примарно значење и нека друга значења, као и могућност остваривања конверзивног односа са неодређеним заменицама. На семантичке и синтаксичке импликације конверзивног односа универзалних и неодређених заменичких квантификатора у оквиру једног исказа указала је М. Ивић (1973: 329-335).⁵

4.0. У даљем излагању биће представљене само оне карактеристике партикуле *све*, које су засноване на универзалној квантитативној компоненти обухватности, и то на корпусу Речника МС и на ограниченом корпусу савременог језика⁶. Оне се на функционалном плану реализују у функцији интензификације, на основу чега се партикулу *све* у примарном значењу може сврстати у интензификаторе.

4.1.0. Најтипичнија употреба партикуле *све* са овим значењем и функцијом интензификације је употреба уз компаратив придева и прилога, без обзира да ли се они јављају у функцији одредбе или у делу именског односно прилошког предиката. То показује и корпус савременог језика у коме се нашло највише потврда за овакву употребу.

Ова употреба партикуле *све* у Речнику МС представљена је под тачком три на следећи начин:

3. (са компаративом, понекад удвојеним или и у вези: све то) *за истицање сталног пораста онога што је означено придевом или прилогом.*

Примери:

(11) Раду *све горе*, а она *све тужнија* (РМС); (12) У војску одлазе *све зеленији* и *кржљавији* регрути (РМС); (13) Радост је *све више* хвата (РМС); (14) Сведоци смо *све чешће* кажњавања наших спортиста услед налаза о допингу (Корпус, Интернет); (15) Косовски Срби *све ближе* уласку у институције власти (Корпус, Интернет.); (16) Озонски омотач *све тањи* (Корпус, Интернет); (17) Зашто су нам бебе *све мање*? (Корпус, Интернет); (18) Сведоци смо распада и одузимања српских земаља и *све опасније* присутну подељеност (Корпус, Интернет); (19) Занимљиво, приметио сам да, што сам старији, младе даме које долазе да ме интервјуишу постају *све лепше* (Корпус, Капор М.); (20) Прво полако, да је не увредим, а онда *све брже* идем даље (Корпус, Газивода 3.).

⁵ У србистици је указано и на конверзивни однос универзалних афирмативних квантификатора и универзалних негативних квантификатора, одричних заменица, типа: *Сви су здрави* = *Нико није болестан* (в. Пипер 1982: 96-97).

⁶ Корпус је узет из Речника МС (у примерима скраћено РМС) и из неколико извора из електронског корпуса Ђ. Оташевића, што је уз примере означено као Корпус, са подацима извора.

4.1.1. Партикула *све* уз апсолутни компаратив⁷, истичући сталну промену степена својства исказану компаративом придева и прилога, уноси у значење исказа компоненту континуитета, дистрибутивности и скаларности. Маркирање апсолутног компаратива партикулом *све*, осим фокализовања овог реченичног конституента, означава померање квантитета својства према крајњим тачкама скале, чију позицију заузимају облици позитива придева и прилога (исп. Ристић 1999б: 165). Тако се партикула *све* уз апсолутни компаратив може сматрати лексичким средством дистрибутивног градирања, па би њена оваква употреба била обавезна, а не факултативна. Као средство градације она је супротстављена апсолутном компаративу којим се означава померање квантитета према средишњем делу скале. Самим тим партикула *све* уз компаратив укида компоненте ублажавања, умањивања својства и континуираним померањем степена својства релативизује фиксне, статичне тачке у поларизованом пољу његовог простирања. На тај начин она у градациони скаларни комплекс уноси и динамичку компоненту времена, која се на градационој скали реализује тачкама $T_1, T_2 \dots T_n$, које означавају дистрибутивно временско померање степена својства према крајњим тачкама скале.

4.1.2. Компонента дистрибутивности се код заменичких универзалних квантификатора обавезно истиче и појачава употребом анафорске заменице⁸, упућивањем на познате ентитете свеукупне целине (она се подразумева и када није експлицирана), док се код партикуле *све* ова употреба јавља оказионално, што показује пример: (21) Твоја је срећа *све то* мања (РМС). У већини примера показна заменица се не би могла ни употребити, јер се дистрибутивност исказана партикулом *све* реализује не на просторном него на временском плану. Она, указујући на сукцесивно низање различитог степена одређеног својства, на семантичком плану укида релевантност, информативност компоненте познатости и просторне оријентације показног, анафорског типа. И овим својим својством партикула *све* се разликује од заменичких речи из исте категоријалне групе универзалних квантификатора, а не само по већ истакнутој разлици у спојивости и позиционирању у комуникативној структури исказа (в. т. 2.1).

4.1.3. За ово значење и функцију партикуле *све*, осим дистрибутивности веома су важне и компоненте континуитета и скаларности, које чине пропозициони део њеног значења. Квантификација универзалног типа се код ове партикуле, како је већ речено (в.т. 2.3), као код прагматичких квантификатора реализује у пресупозитивном делу њеног значења, чиме се и компонента познатости премешта у пресупозицију, па је не треба посебно истица-

⁷ О својствима апсолутног компаратива у контексту прагматичке квантификације, о његовој позицији у градационом скаларном комплексу в. Ристић 1999а: 57-67 и 2000: 226-228.

⁸ О дистрибутивном значењу које у реченици појачава употреба анафорске заменице уз универзални квантификатор в. Ивић 1973: 229-331.

ти ни наглашавати употребом показних заменица. Њихова околионална употреба, и уопште њихово одсуство уз индеклинабилно *све*, могло би да се узме као критеријум за његово сврставање у партикуле, за разлику од заменичког *све* уз које је употреба показних заменица нормална и одређена њиховом семантичком структуром (*све то/ово, оно*). Дистрибутивно значење се и у овом случају може појачавати, али не показним заменицама, него репликацијом компаратива, као што показује пример: Чардак пун, све ханума до хануме, *све гиздавија од гиздавије* (РМС).

4.1.4. Примери показују да се партикула *све* употребљава не само уз придеве и прилоге који се пореде, него и уз оне који немају ово својство, па чак и уз трпне придеве:

(22) Управо то и такво сазнање постаје *све присутније* у свести савременог човека (Корпус, Амфилохије Р.); (23) Што је јединство тварних бића дубље то је и њихова црквеност израженија, и обратно, уколико се тварна бића више удаљују једно од другог, то она, дезинтегришући се међу собом, постају *све нецрквенија*, и тиме све бесловеснија. (Корпус, Амфилохије Р.); (24) Новија словенска археологија *све изричитије* поставља питање о словенским културама касноантичког доба у југоисточној Панонији (Корпус, Пипер П.); (25) Програм АНЕМ ТВ *све гледанија !!!* (Корпус, Интернет).

У оваквој употреби партикула *све* примарно реализује компоненту кумулативности којом се на градационој скали уместо степена својства уводи сукцесивно дистрибутивно повећање по броју, количини, квантитету, које се не мора односити само на својство, него и на његове носиоце. Тако се кумулативност може реализовати или као проширивање, увођење нових елемената самог својства (пр. 23 и 24), или као кумулативност количине својства код носиоца тог својства (пр. 22) или, пак, као обухватност носилаца својства (пр. 25).

4.1.5. Реченица са универзалном квантификаторском партикулом *све* у субјекатској синтагми у пр. (26) *Све више људи* одлучује се да купи стан на кредит (Корпус, Интернет), упркос дистрибутивном значењу партикуле *све*, реализује генеричко значење, а не конкретно. Да би се реализовало конкретно значење, неопходно би било, као и код универзалних квантификаторских заменица, да се уз објекат употреби неодређени квантификатор *неки*, па би реченица гласила: *Све више људи* одлучује се да купи *неки стан* на кредит.⁹ Пример показује да је партикула *све* ипак сачувала неке системске каракте-

⁹ О условљености овог типа в. Ивић 1973: 334. Наиме, ауторка показује да употреба универзалног квантификатора уз субјекат условљава употребу неодређеног квантификатора уз објекат: *Девојка воли момка : Свака девојка воли неког момка*. Без употребе *неког* значење реченице би било генеричко, а не конкретно.

ристике универзалних квантификатора. У овом случају то је могућност успостављања конверзивног односа са неодређеним заменицама, чијом се употребом уз објекат успоставља дистрибутивни однос између субјекта и објекта, као и о посебан тип пасивне конверзије, на што је, како је већ речено (в. т. 3), указала М. Ивић (1973: 334).¹⁰

4.2. На значењу обухватности и континуитета заснована су још нека значења партикуле *све*, која су у Речнику МС представљена на следећи начин:

2.г. за *истицање појачања степена напетости радње*.

(27) Ова ваша диња *све* се топи у усти(ма) (РМС); (28) Кожа ... голих руку *све* се јежила од јаке студени (РМС).

Значење није баш адекватно одређено, јер се у примерима не реализује интензификација скаларног него кумулативног типа, која се заснива на континуитету у трајању процеса, стања, исказаних глаголима.

4.3. На истом значењу засновано је и оно, издвојено у Речнику МС као:

2. б. за *истицање истоветности, истородности састава нечега што се налази у великом броју, великој количини: без изузетка, искључиво*.

(29) *Све сами* дукати (РМС); (30) Његова је породица велика: *све сами* нотароши и вармеђаши (РМС); (31) Чардак пун, *све ханума до хануме*, *све* гиздавија од гиздавије (РМС).

Поред компоненте обухватности у овим примерима реализована је и компонента дистрибутивности и истоветности, при чему се издвојени објекти из множине објеката, не разматрају на фону квантитативних скаларних односа, него на фону квантитативних односа јединке према целини. Зато се ослабљена интензификаторска функција партикуле *све* у оваквим случајевима појачава или употребом заменице *сам* (пр. 29 и 30) или редупликацијом речи која означава издвојени јединку (пр. 31), тако да се и у овом случају може говорити о блокираној позицији партикуле *све*.

4.4.0. На значењу дистрибутивности и континуитета заснована је и употреба партикула уз бројеве, што је у Речнику МС представљено на следећи начин:

2. [прилог] за начин *а. испред бројева казује уједначеност низа, стално, равномерно понављање истог бројног односа*:

(32) Улазе *све два и два* (РМС); (33) Ибро поче читати књиге, *све једну по једну* (РМС).

¹⁰ М. Ивић у раду показује да се заменом места субјекта и објекта са универзалним квантификаторима остварује конверзија типа: *Сваки ученик прочита неку књигу : Неку књигу прочита сваки ученик*. У трансформима овог типа, како истиче ауторка, првобитна информација реченице је потпуно промешана: уместо дистрибутивног значења развија се кумулативно – објекат је један исти за целокупно мноштво означено субјекатским конституентом (1973: 334-335).

4.4.1. Употреба партикула *све* у конструкцијама са дистрибутивним партитивним квантификаторима¹¹ могла би се на први поглед сматрати семантички и функционално сувишном, јер сами они реализују и дистрибутивно и кумулативно значење, које у свом семантичком потенцијалу носи и партикула *све*. Конструкције са дистрибутивним партитивним квантификаторима, према П. Пиперу, представљају нумерички израз квантитативно одређеног скупа који је део ширег и неодређеног објекта квантификације замишљеног у деловима који га чине, а не у целини: *Улазили су по двоје, Улазили су двоје по двоје*. У конструкцији са редупликацијом броја, по овом аутору, наглашава се дистрибутивно значење, а у конструкцији без редупликације кумулативно значење.¹²

4.4.2. Партикула *све* у оваквој употреби, реализује и компоненту временског континуитета, чиме се у исказу појачава значење динамичности. Уз наведене компоненте значења и функцију интензификације партикула *све* реализује и компоненту истоветности издвојених елемената свеукупне множине, што је чини информативном, нередундантном јединицом у исказу. Осим тога она, као фокалска партикула, марkira фокус исказа, који би у писаном језику без њене употребе могао да буде реализован у различитим сегментима и позицијама. Компонента континуитета, како показује речничка дефиниција, садржи и смисао равномерног понављања, а компонента истоветности се реализује у смислу уједначености низа и понављања истог бројног односа. По употреби уз бројне изразе, истина са другачијим значењем, партикула *све* се понаша као универзални заменички квантификатор *сав* који се, према М. Ивић, употребљава уз бројеве веће од два за исказивање познатости: *Узео сам све три књиге* (1973: 229-331).¹³

4.5. Истицање кумулативности бројног, количинског типа, као и разноврсности појединачних ентитета у мноштву, партикула *све* реализује као допуна уз упитно-односне заменице, што је представљено у Речнику МС на следећи начин:

2.в. (у вези са упитно-односким заменицама) *истиче бројност, мноштво или разноврсност онога на што се односи.*

¹¹ О разликама између редних и дистрибутивних квантификатора в. Пипер 1982: 94-95. По овом аутору редни квантификатори квантификују и елеменат који се издваја из неког скупа и сам скуп као уређени низ, док се дистрибутивним квантификаторима квантификују само они елементи који се издвајају из скупа, а сам скуп је само делимично одређен, пошто мора бити два пута већи од од количине која се издваја дистрибутивним квантификатором (за пр. *по двоје*, скуп мора бити најмање четири).

¹² О партитивности и кумулативности квантификатора в. Пипер 1982: 94-95.

¹³ По М. Ивић лексема *оба* и синтагме са *сав* појављују се онда када је потребно посебно нагласити факат да су сви чланови познате скупине у датој прилици заиста заступљени: *Узео сам те три књиге : Узео сам све три књиге.* (О маркираној употреби квантификаторских образовања типа *оба* и *сва три* в. Ивић 1973: 229-331).

(34) *Шта га све* нијесу питали! (РМС); (35) *Чиме се све* бавимо (РМС); (36) *Ко је све* издао за нас? (РМС); (37) Ми данас не знамо и по свој прилици нећемо никад ни знати о *чему су све* те сада већ далеке године разговарала ова два Руса (Корпус, Милошевић Н.); (38) *Ко све* планира будућност мирнодопског нуклеарног програма у Србији? (Корпус, Интернет).

У овој употреби партикула *све* има фиксирану позицију иза заменица, која се не може мењати. Једино енклитички облици могу да раздвоје партикулу од управне заменице (исп. Мразовић – Вукадиновић 1990: 325-326).

Реченице са оваквом употребом партикуле *све* најчешће су упитне или узвичне, било да се реализују са ненегираним или негираним предикатом.

5. Да закључимо:

Партикула *све* као универзални прагматички квантификатор посебног типа спада у фокалске партикуле, јер реченичном конституенту уз који се употребљава обезбеђује статус фокуса у комуникативном сегментирању исказа. По томе се разликује од логичких универзалних квантификатора заменичког типа који се јављају у позицији тематског дела исказа. Осим значења универзалне квантификације у смислу обухватности и функције интензификатора, партикула *све* се јавља и као експонент редуковане дубинске предикације са категоријалним значењем очекиваности, што је уврштава у ред пресупозиционо маркираних партикула типа *чак, само, управо, баш* и сл., а што је остало ван домена овог рада.

У раду су представљене опште карактеристике партикуле *све* и њена функција интензификације. Партикуле *све* као интензификатор своју функцију реализују у оквиру квантификативног значења обухватности, дистрибутивности, кумулативности и континуитета, значења која су карактеристична за универзалне квантификаторе. Њена полисемна структура у овом сегменту значења заснива се на семантичкој спојивости са различитим језичким јединицама: компаративом придева и прилога, заменицама, именицама и глаголима. У спојевима са свим наведеним врстама речи, осим са глаголима, партикула *све* се јавља у блокираним позицијама, чиме се потврђује да спада у функцијске, граматичке речи ограничене, везане спојивости. То својство је нарочито евидентно и детаљно представљено у употреби партикуле *све* уз компаратив придева и прилога, где се она јавља као лексичко средство за исказивање дистрибутивне градације.

ЛИТЕРАТУРА И ИЗВОРИ

Богуславски 1996: Богуславский И. М., *Сфера действия лексических единиц*, Москва.

- Булигина – Шмельов 1997:** Булигина Т. В., Шмелев А. Д., *Языковая концептуализация мира (на материале русской грамматики)*, Москва.
- Ивић 1973:** Ивић М., О неким синтаксичким конструкцијама с квантификаторима у стандардном српскохрватском, *Јужнословенски филолог XXX/1-2*, Београд, 329-335.
- Ковачевић 2004:** Ковачевић М., *Огледи о синтаксичкој негацији*, Српско Сарајево.
- Корпус:** Електронски корпус савременог језика Ђ. Оташевића.
- Мразовић — Вукадиновић 1990:** Mrazović P., Vukadinović Z., *Gramatika srpskohrvatskog jezika za strance*, Novi Sad.
- Пипер 1982:** Пипер П., О типовима квантификатора у српскохрватском језику, *Научни састанак слависта у Вукове дане 11/2*, Београд, 93-103.
- Речник МС (РМС) 1973:** *Речник српскохрватскога књижевног језика*, књига V, Матица српска, Нови Сад.
- Ристић 1999:** Ристић С. — Радић-Дугоњић М., *Реч. Смисао. Сазнање*, Београд.
- Ристић 1999а:** Ристић С., Неке карактеристике придева с префиксом *-о* и *-по* у савременом српском језику, *Наш језик XXXIII/1-2*, Београд, 57-67.
- Ристић 1999б:** Ристић С., Категорија очекиваности у неким лексичким и граматичким јединицама, *Научни састанак слависта у Вукове дане 28/2*, Београд, 159-166.
- Ристић 2000:** Ристић С., Конкуренција неких лексичких и граматичких средстава у градирању прагматичке квантификације, *Научни састанак слависта у Вукове дане 29/1*, Београд, 223-233.
- Ристић 2004:** Ристић С., Партикуле као јединице семантичке кохезије, *Српски језик IX/1-2*, Београд, 505-514.

ЧАСТИЦА *ВСЕ* В СЕРБСКОМ ЯЗЫКЕ (общие характеристики и функция интенсификации)

В первой части статьи рассматриваются общие характеристики частицы *все* и согласно с ними она выстроится в ряды прагматических универсальных квантификаторов отдельного типа, со статусом фокальной единицы в коммуникативной сег-

ментации высказывания. Она, кроме функции интенсификатора, показывается и как экспонент редуцированной, глубинной предикативности со категориальным значением ожиданости.

Во второй части статьи рассматривается только функция интенсификации частицы *все* которая реализуется в границах квантификативного значения охватности, разделительности, кумулятивности и неразрывности. Эти значения характеристические для универсальных квантификаторов. Оказывается что полисемная структура в этом сегменте значения основанна на семантической соединимости с различными языковыми единицами: сравнительной степени прилагательных и наречий, местоимениями, существительными и глаголами. В соединениях со всеми приведенными категориями слов, кроме глаголов, частица *все* показывается в блокировочных позициях и так подтверждается её принадлежность к функциональным грамматическим словам ограниченной, связанной сочетаемости. Это свойство особо очевидное и подробно представлено в употреблении частицы *все* со сравнительной степени прилагательных и наречий. Тогда она показывается как лексическое средство для высказывания разделительной градации.

Стана Ристић